

Najvažniji razlozi i ciljevi reforme kaznenog postupka prema Načelima

1. Važeće hrvatsko kazneno procesno zakonodavstvo, koncepcijski je rezultat razvoja sustava koji je izvorno (kao austrijsko – hrvatski postupnik) nastao prije više od jednog stoljeća. Tijekom svoje duge povijesti, više ili manje uspješno je prilagodavan krupnim državno – političkim i društvenim promjenama. Posljednja je takva prilagodba bila provedena donošenjem prvog hrvatskog Zakona o kaznenom postupku 1997. godine. Taj, kasnije u nekoliko navrata izmijenjen i dopunjen izvor, konsolidirao je ključne komponente zaštite ljudskih prava i sloboda, te u hrvatsko pravo uveo neka najznačajnija suvremena načela kaznenog postupka. U okvirima te prve faze tranzicijskih promjena, otvorena su mnoga pitanja, za koja je, jer se radi o sustavnom zakonu, trebalo provesti odgovarajuća istraživanja i pažljivo ispitati razvoj u stranom, prije svega europskom zakonodavstvu. Načela koja su predložena kao polazna osnova, novog sustava hrvatskog kaznenog postupka rezultat su spoznaja do kojih se došlo u tim nastojanjima.

2. Kazneni postupak u dvadeset i prvom stoljeću mora jamčiti temeljna prava i slobode, djelotvorno zaštititi društvo od najopasnijih napada i omogućiti komunikaciju u međunarodnim odnosima. Postupanje mora jamčiti pouzdano utvrđivanje istine. Njega bitno određuju, međunarodnim pravom i ustavnim odredbama, predviđena jamstva na pošteno suđenje, presumpcija nedužnosti, pravo obrane, kontradiktornost dokaza itd. Istodobno, kazneni postupak mora biti djelotvorno sredstvo društvene obrane. Predmet kaznenog postupka obuhvaća vrlo heterogene pojave kaznenih djela, od najlakših oblika, preko tradicionalnih pojava kaznenih djela protiv temeljnih individualnih vrijednosti, do novih složenih pojava organiziranog međunarodnog kriminaliteta. Sustav mora urediti postupanje diferencirano, prilagođeno kaznenom djelu i posebnim kategorijama okrivljenika, omogućiti mirenje i sporazumno rješavanje sporova, te osigurati provedbu postupka u razumnom roku i na ekonomičan način. To su zadaće i smjernice novoga uređenja koncipiranog u Načelima.

3. Posljednjih godina, u pripremi cjelovite reforme hrvatskog kaznenog postupka, u stručnim udrugama, tijelima kaznenog postupka, znanstvenim ustanovama i pojedinačnim nastojanjima provedena su brojna istraživanja. Među njima valja spomenuti radove koji su se bavili razvojem kaznenog postupka u europskim razmjerima, poredbenim ispitivanjem reformi u tranzicijskim zemljama, praksom odlučivanja o kaznenom progonu i pripremi optužbe, primjenom mjera prisile, posebno uhićenja, zadržavanja i pritvora, pojedinim stadijima postupka i procesnim radnjama, razlozima sporosti postupanja itd. Ta istraživanja, posebno ona potaknuta od radne skupine za pripremu novog zakonskog izvora, upozorila su na kritična mjesta, točke entropije sustava, uzroke nepovoljnog stanja i moguća rješenja. Istodobno analizirana su stajališta u aktima tijela Vijeća Europe (vidjeti Prilog), a prati se i početak stvaranja prvih izvora pravila kaznenog postupka u Europskoj Uniji.

4. Provedena istraživanja ukazuju da **su a)** mogućnosti daljnjih parcijalnih reformi Zakona o kaznenom postupku vrlo ograničene, gotovo iscrpljene **b)** da je sustav na normativnoj razini postao smetnja postizanju veće djelotvornosti i bolje zaštite prava i sloboda **c)** predugo trajanje kaznenog postupka, **d)** u nekim komponentama zakonsko uređenje zahtijeva optimalno usklađivanje s pravilima Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i rješenjima koja prevladavaju u europskim zemljama.

Stoga se kao ključna pitanja istaknuta u Načelima mogu izdvojiti:

a) **reforma prethodnog postupka:** 1. dosljedno razdvajanje funkcije prikupljanja podataka za optužbu – koju provodi državni odvjetnik, od odlučivanja u postupku – koje je pravo i dužnost suca – **Ukida se sudska a uvodi tužiteljska istraga;** 2. uvođenje kriminalističkog istražitelja kao tijela koje djeluje po zahtjevu državnog odvjetnika; 3. uvođenje suca istrage kao novog tijela odlučivanja u prethodnom postupku umjesto dosadašnje kumulacije funkcije istraživanja (prikupljanja podataka i dokaza) i odlučivanja u osobi istražnog suca.

b) **uvođenje novih oblika ubrzanog postupanja;** 1. rješavanje lakših predmeta miranjem, sporazumom, uskratim kaznenog progona uz odgovarajuće obeštećenje žrtve; 2. pojednostavljenje postupanja u tijeku priprema za raspravu; 3. proširenje područja primjene sporazuma stranaka o kazni; 4. reforma skraćenog postupka;

c) **poboljšanje procesnih pravila koja uređuju mjere za učinkovito postupanje** kao što su mjere osiguranja nazočnosti i mjere postupovne stege; reforma pravila o određenim procesnim cjelinama i pojedinim procesnim radnjama.

Reformu kaznenog postupka valja provesti prema koncepciji koja je izložena u Načelima. Načela smjeraju donošenju novog sustava pravila kaznenog postupka koji mora jamčiti zaštitu ljudskih prava, pouzdano utvrđivanje istine, u brzom, što jednostavnijem i ekonomičnom postupanju koje će voditi računa o prirodi i težini kaznenog djela, osobi okrivljenika i žrtve te potrebama zaštite društva od kaznenih djela. Provedba koncepcije na kojoj se temelje Načela, jamči Republici Hrvatskoj donošenje novog sustava zakonskih pravila kaznenog postupka koji bi trebao bitno promijeniti postojeće stanje i u budućnosti jamčiti pouzdaniji, jednostavniji, brži i ekonomičniji kazneni postupak, primjeren društvu razvijenih demokratskih odnosa i vladavine prava.

Načela za izradu Zakonika o kaznenom postupku Republike Hrvatske

Prvi dio: Polazišta za uređenje kaznenog postupka

I) Funkcije i značajke kaznenog postupka.

Sustav kaznenog postupka djelotvorno štiti ljudska prava i jamči pouzdano i učinkovito utvrđivanje krivnje i izricanje kaznenih sankcija u primjerenom roku. Kazneni postupak provode zakonom ustanovljena tijela u okvirima nadležnosti uređene zakonom. U kaznenom postupku na način uređen zakonom sudjeluju sud, državni odvjetnik, i druga državna tijela, građani, odvjetnici, te pravne osobe.

II) Osnove uređenja kaznenog postupka.

1) Kazneni postupak uređuje se u okvirima cjelovite, usklađene reforme hrvatskog kaznenog zakonodavstva s polazištem u ustavnim i međunarodnim izvorima ljudskih prava i ciljevima utvrđenim u Strategiji reforme pravosudnog sustava Ministarstva pravosuđa RH od 18. X. 2005. (Prilog 1 t. 9.1.2) te u preporukama Ministarskog odbora Vijeća Europe o kriminalnoj politici i kaznenom pravosuđu (Prilog 2). Pravila kaznenog postupka čine prikladan, djelotvorni mehanizam utvrđivanja krivnje za kaznena djela predviđena u materijalnom kaznenom zakonodavstvu, osiguravaju pravično suđenje, poštivanje presumpcije nedužnosti te donošenje zakonite odluke o kaznenim sankcijama, sporazumno rješavanje društvenih konflikata u slučajevima u kojima je to opravdano kako bi se otklonili njihovi kriminogeni učinci. Posebna pravila uređuju postupanje prema određenim osobama kao što su maloljetnici i osobe s duševnim smetnjama, te zaštićuju prava žrtve kaznenog djela. U kaznenom postupku javnosti se omogućuje uvid u rad kaznenog pravosuđa, uz odgovarajuću zaštitu tajnosti osobnih podataka građana. Posebno je važno osigurati suradnju s tijelima drugih država i nedržavnih organizacija u području kaznenog postupka.

2) Kazneni postupak uređuje se, kao dinamički pravni sustav, cjelovitim zakonima koji su konceptualno valjano i dosljedno pripremljeni a čije je stupanje na snagu vremenski prilagođeno prihvaćanju njihovih sadržaja od strane nadležnih državnih tijela i drugih postupovnih subjekata.

3) Prijedlozi usmjereni na rekonstrukciju istrage u znatnoj se mjeri mogu ostvariti temeljem postojećih propisa. I danas se, naime, širim korištenjem ovlasti državnog odvjetnika, neposrednim optuživanjem ili provođenjem neformalnih tužiteljskih istraga, može "zaobići" sudsko provođenje prethodnog postupka. Zbog toga primjedbe upućene sudskim istragama nisu uvijek rezultat neadekvatnih propisa već i nedostatnih sredstava koja onemogućavaju drugačije postupanje. Izmjene pravnih propisa, pa tako i propisa ZKP-a, ne mogu, bez osiguranja potrebnih sredstava, biti "magično rješenje" postojećim problemima kaznenog sudovanja.

III) Subjekti kaznenog postupka.

1) Prava i dužnosti subjekata kaznenog postupka se uređuju Zakon(iko)m. Funkcije suđenja, optužbe i obrane moraju se jasno razdvojiti. Položaj stranaka valja što je moguće više učiniti ravnopravnim. U kaznenom postupku posebno se štite maloljetnici, osobe s duševnim smetnjama i drugi sudionici za koje postoje takvi razlozi. Žrtva kaznenog djela mora imati primjeren pravni položaj radi ostvarenja svojih prava u kaznenom postupku o kojima mora biti pravovremeno obaviještena. Država posebnim fondom iz naplaćenih novčanih kazni i oduzete imovinske koristi stečene kaznenim djelom jamči naknadu štete žrtvama teških kaznenih djela nasilja.

2) Pravila o nadležnostima, organizaciji i postupanju kaznenih sudova osiguravaju učinkovito izvršavanje zadaće izricanja kazni počiniteljima kaznenih djela. Njima se izbjegava preopterećenje suda organizacijsko-tehničkim poslovima, uravnotežuje načelo materijalne istine sa načelom pravičnog postupka, te osigurava obzir prema zaštiti ljudskih prava. Kao kazneni sud u postupku djeluju različita tijela suda: sudac istrage, sudsko vijeće, raspravni sud i sud pravnoga lijeka. Izvan kaznenog postupka sud obavlja i druge zadaće u vezi s kaznenim

postupkom: sud izvršenja, sud u postupcima pružanja međunarodne pravne pomoći i suradnje s tijelima međunarodne sudbenosti.

3) Uvodi se tužiteljska umjesto, sudske istrage. Državni odvjetnik obavlja kazneni progon za kaznena djela za koja se progoni po službenoj dužnosti. Državni odvjetnik ima pravo i dužnost istraživanja (prikupljanja izvora saznanja) u prethodnom postupku (tužiteljskoj istrazi). U tužiteljskoj istrazi sam ili preko drugih tijela prima kaznene prijave i druge obavijesti, prikuplja podatke, započinje i vodi istragu, rukovodi radom policijskih i drugih istražnih tijela, podnosi prijedloge za provođenje hitnih sudskih radnji, te podnosi zahtjeve za izdavanje sudskih naloga. Državni odvjetnik može u slučajevima kada postoji opasnost od odgode i sam naložiti provođenje posebnih izvida kaznenih djela s privremenim ograničenjem ustavnih prava i sloboda i pretragu uz naknadnu sudsku konvalidaciju. Osim toga sastavlja optužne akte i druge podneske, zastupa optužbu, predlaže izvođenje dokaza i sudjeluje u njihovu izvođenju, predlaže donošenje presude, podnosi pravne lijekove i poduzima druge radnje u skladu sa Zakon(ik)om. Na raspravi državni odvjetnik je stranka u postupku čiji se položaj mora u većoj mjeri izjednačiti s položajem optuženika u nastojanju postizanja „jednakosti oružja“.

4) Sudac istrage u prethodnom postupku odlučuje o zadiranjima u prava i slobode (pritvor), te o dokaznim radnjama koje zadiru u temeljna prava i slobode (pretraga, posebne izvidne mjere itd).. Sudac istrage istragu provodi osobno ili može naložiti provedbu istražitelju, pojedine u zakonu određene dokazne radnje na prijedlog državnog odvjetnika ili osumnjičenika ako posebne okolnosti pokazuju da se te radnje neće moći izvesti na glavnoj raspravi (ili bi njihovo izvođenje bilo znatno otežano).

5) Okrivljenik je građanin kojega je državno tijelo službeno obavijestilo o vjerojatnosti da je počinio kazneno djelo (presuda Europskog suda za ljudska prava u predmetu Deweer c/a Belgije (1980), §§ 44, 46) zbog kojega se vodi istraga i kazneni postupak. Pojam okrivljenik obuhvaća osumnjičenika i optuženika. Okrivljenik uvijek može, a u zakonom predviđenim slučajevima mora imati stručnu pomoć odvjetnika kao branitelja.

6) Branitelj okrivljenika je odvjetnik kojeg je imenovao okrivljenik ili je postavljen odlukom suda. Za obavljanje funkcije stručne obrane ima prava uređena zakonom. S okrivljenikom mora imati neometanu komunikaciju u privatnosti, osim privremenih ograničenja ustanovljenih zakonom. Obranu obavlja od trenutka kad osumnjičenik primi opću pouku o pravima. Načelno od tada ima neograničeno pravo uvida u spis predmet. Branitelj sudjeluje u dokaznim i drugim radnjama, podnosi prijedloge i poduzima druge radnje.

7) Pod zakonom predviđenim uvjetima, kazneni postupak se može voditi i protiv pravne osobe. Položaj okrivljenika ima i osoba s duševnim smetnjama koja je počinila protupravno djelo.

IV) Vrste i oblici postupka

1) Zakon(ik) uređuje kazneni postupak na zajedničkim osnovama koje vrijede za sve vrste i oblike postupka prema počiniteljima kaznenih djela.

Zakon(ik) uređuje dva opća oblika kaznenog postupka u predmetima: a) težih kaznenih djela (redoviti postupak) i b) lakših kaznenih djela (skraćeni postupak). U oba postupka su predviđeni i ubrzani oblici postupanja.

2) Posebni oblici kaznenog postupka su postupak prema maloljetnim i mladim punoljetnim osumnjičenicima kaznenih djela i osumnjičenicima za kaznena djela na štetu djece i mladeži, postupak o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela, te postupak prema osumnjičenicima protupravnih djela s duševnim smetnjama. Pojedina posebna pravila postupanja mogu se propisati zakonom.

3) Zakon(ik) proširuje postojeće oblike mirenja, nagodbe i sporazumijevanja u predmetima lakših kaznenih djela prije svega onih koja uključuju osobni sukob s pogledom na rješenja u poredbenom pravu.

4) U predmetima teškog kriminaliteta iznimno se propisuje mogućnost izostanka progona osumnjičenika čije je svjedočenje ključno za rješavanje najsloženijih predmeta teškog, prije svega organiziranog kriminaliteta. Pravila se usklađuju s međunarodnim izvorima kako bi omogućila optimalnu mjeru suradnje.

Drugi dio: Novi Zakon(ik) o kaznenom postupku Republike Hrvatske

I) Kodifikacija hrvatskoga kaznenog procesnog prava

1) Zakon(ik) o kaznenom postupku Republike Hrvatske može urediti materiju na dva načina. U širem opsegu (Zakonik kao sveobuhvatni izvor) može obuhvatiti sve oblike pravih i nepravih kaznenih postupaka (uključivo postupke prema maloljetnicima i pravnim osobama), osim postupaka pružanja međunarodne pravne pomoći i ekstradicije, te pravila o suradnji s tijelima međunarodne sudbenosti i postupka izvršenja kaznenih sankcija. Pravila o stvarnoj i mjesnoj nadležnosti mogu ostati u propisima o ustroju tijela kaznenog postupka. Time bi hrvatsko zakonodavstvo postiglo značajan stupanj jedinstvenosti i preglednosti.

2) Alternativno, u užem opsegu (Zakonik kao osnovni, uz više pratećih izvora), slično kao u važećem materijalnom kaznenom zakonodavstvu, izvan Zakonika bi ostala materija postupaka prema maloljetnicima, mladim punoljetnim osobama i postupaka u predmetima kaznenih djela na štetu djece i maloljetnika, postupka protiv pravnih osoba, te neki drugi postupci, što omogućuje veću nomotehničku elastičnost.

II) Opće odredbe Zakon(ik)a

1) Opće odredbe pretežnim dijelom odgovaraju strukturi propisa prvog dijela važećeg Zakona o kaznenom postupku. To se odnosi na osnovna načela u prvim člancima toga zakona, uređena na način kao što to čine i neki drugi suvremeni kazneni postupnici. Pretežni dio tih odredaba zadržat će se u neizmijenjenom obliku, a samo neke od njih, poput zabrane uporabe nezakonitih dokaza te kataloga uhićenikovih prava razmotrit će se sa stajališta primjene u praksi.

2) Stvarna nadležnost sudova uređuje se s posebnim obzirom na odredbe materijalnog kaznenog prava, imajući u vidu taksonomiju posebnoga dijela, ali i s obzirom na ustroj sudbene vlasti.

U funkcionalnoj nadležnosti mijenja se uređenje istrage. Istraga je u nadležnosti državnog odvjetnika. U redovitom kaznenom postupku u kojima se vodi istraga, istragu vodi državni odvjetnik. Sudac u tim predmetima postupka kao sudac istrage, koji odlučuje o zahvatima u prava i slobode kao što su lišenje slobode, pretraga, posebne izvidne mjere, te o dokaznim radnjama kada je to određeno zakonom.).

3) Postojeći katalog mjera osiguranja nazočnosti i drugih mjera za učinkovito vođenje postupka izmijenit će se preciziranjem, drukčijim uređenjem pojedinih mjera ili uvođenjem novih vidova ili novih oblika postojećih mjera. Pri tome se vodi računa o tome da sve mjere budu utemeljene na općeprihvaćenim načelima, usklađene s postojećim ustanovama u međunarodnom, posebno europskom okruženju te zahtjevu da se smanji broj pritvorenih osoba koje čekaju na suđenje i izricanje presude. Otklanjanje problema neopravdanog izostanka pozvanih osoba, koji znatno opterećuje učinkovitost kaznenog postupka, postiže se: (1) dosljednom primjenom procesnih kazni za neposluš; (2) podjelom tereta osiguranja nazočnosti svjedoka između suda i stranaka, pri čemu sud samo pomaže pojedinoj strani eventualnom primjenom procesne prisile da osigura nazočnost svojih svjedoka i (3) prijenosom administrativnih dužnosti pozivanja osoba i osiguranja njihove nazočnosti pred sudom sa suca na upravno osoblje suda, pod nadzorom tajnika suda.

4) Pravila o dostavi mijenjaju se. Učinkovita dostava ključni je čimbenik redovitog odvijanja kaznenog postupka i dostava mora postati pospješujuća, a ne usporavajuća komponenta kaznenog postupka.

III) Oblici kaznenog postupka

1) Kazneni postupak ima dva opća oblika postupka (1) redoviti (za teža kaznena djela) i (2) skraćeni (za lakša kaznena djela), te posebne oblike postupka.

Posebni postupci imaju ukupno četiri i to (1) postupak prema maloljetnim i mladim punoljetnim okrivljenicima za kaznena djela **počinjena** na štetu djece i mladeži, (2) postupak o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela, (3) postupak prema okrivljenicima s duševnim smetnjama. (4) drugi nepravilni kazneni postupci.

2) Posebna pravila postupanja mogu se donijeti u predmetima teških kaznenih djela: a) protiv Republike Hrvatske, b) **protiv** vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, c) korupcije i organiziranog kriminaliteta i d) eventualno u nekim drugim predmetima. Tim se pravilom osigurava obzir prema zaštiti ljudskih prava i ravnomjerna regulacija rješavanja složenih činjeničnih i pravnih pitanja.

3) Redoviti kazneni postupak je osnovni, opći, najrazvijeniji oblik postupka, čija pravila važe za sve oblike kaznenog postupka, osim ako nema posebnih pravila. Taj oblik postupka je propisan za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora u trajanju iznad osam godina, kao i za pojedina kaznena djela neovisno o propisanoj kazni.

Redoviti kazneni postupak je obvezatan za najteža kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora u trajanju više od petnaest godina i za kaznena djela za koja je to izričito propisano (potpuni redoviti kazneni postupak). Sastoji se od istrage, optuživanja, rasprave i postupka o pravnim lijekovima. Potpuni redoviti kazneni postupak **u pravilu će** proći kroz sve stadije postupanja i u njemu nema ubrzanja ni skraćanja postupka.

4) U predmetima kaznenih djela za koja je propisana kazna zatvora u trajanju od osam do petnaest godina redoviti postupak se može se odvijati kao ubrzani kazneni postupak.

IV) Tijek redovitog kaznenog postupka

1. Istraga

a) Istraga se temelji na radnjama stranaka (državnog odvjetnika i obrane). Započinje nalogom državnog odvjetnika kad postoje osnove sumnje da je počinjeno kazneno djelo. Vodi se protiv poznatog i nepoznatog počinitelja. Osumnjičenik protiv naloga nema pravni lijek, ali čim primi opću pouku o pravima, može uvijek predlagati okončanje istrage.

b) Nalog o započinjanju istrage u pravilu se osumnjičeniku predaje odmah. Iznimno, uz posebno obrazloženje, kod zakonom određenih kaznenih djela, predaje se kod davanja opće pouke o pravima. U tim slučajevima pouka se mora dati (1) kod poduzimanja prve dokazne radnje pod sankcijom nevaljanosti radnje i (2) kod poduzimanja radnje u kojoj osobno sudjeluje osumnjičenik. Od trenutka predaje naloga o istrazi osumnjičenik ima sva prava obrane, osim prava na razgledavanje spisa koje stječe nakon što je ispitan.

c) Istraga je okončana kad je stanje stvari dovoljno razjašnjeno da se može podići optužnica ili kad postoji osnova za obustavu istrage. Prije okončanja istrage državni odvjetnik mora ispitati osumnjičenika ako to nije prije učinjeno. Trajanje istrage je vremenski ograničeno, nakon čega se predmet upućuje glavnom državnom odvjetniku, koji poduzima potrebne mjere radi okončanja postupka uz obvezu određivanja novog roka za okončanje istrage.

d) Dužnost prikupljanja podataka u istrazi leži na tužitelju kojemu pomaže istražitelj kao novi subjekt prethodnoga postupka.

Funkciju istražitelja obnaša (kriminalistička) policija, zatim istražitelj državnog odvjetništva, te za određena kaznena djela, druga zakonom posebno ovlaštena državna tijela.

Istražitelj postupa prema nalogima državnog odvjetnika. Kad provodi radnje ili druge mjere koje odobrava sudac istrage postupa prema nalogima suca istrage. Sudac istrage, pojedine radnje može povjeriti istražitelju.

e) Istraga se sastoji od općih i posebnih izvida te hitnih dokaznih radnji. Izvide kaznenih djela poduzima osobno državni odvjetnik ili istražitelj. Rezultati općih izvida služe državnom odvjetniku za podizanje optužnice.

f) Policija za potrebe kaznenog postupka otkriva kaznena djela i njihove počinitelje te sudjeluje u pronalaženju i osiguranju dokaza. Policijski službenik je istražitelj s općom nadležnosti istraživanja kaznenih djela. Izvide kaznenih djela i hitne radnje prikupljanja dokaza, kad to propisuje Zakonik, policija poduzima po nalogu i pod neposrednim

rukovođenjem državnog odvjetnika. Provedba standarda postupaka i radnji koje poduzima policija uredit će se Zakonom o policiji.

g) Dokazne radnje kojima se zadire u prava i slobode u istrazi odobrava sudac istrage na prijedlog državnog odvjetnika ili osumnjičenika. U određenim slučajevima, dokazne radnje mogu se iznimno naložiti i na prijedlog oštećenika. Sudac istrage odlučuje o valjanosti pojedinih dokaznih radnji (posebni izvodi kaznenih djela s privremenim ograničenjem ustavnih prava i sloboda i pretraga) čije provođenje je u slučajevima kada postoji opasnost od odgode naložio državni odvjetnik.

2) Optuživanje

a) Optuživanje je zaključni dio prethodnog postupka kojim rukovodi sudac istrage po službenoj dužnosti. Obuhvaća (1) podizanje optužnice, (2) ispitivanje optužnice, (3) odlučivanje o optužnici, (4) povlačenje, (5) izmjenu i dopunu optužnice, (6) očitovanje osumnjičenika o optužnici i (7) pregovaranje o krivnji.

b) Ključno značenje ima ispitivanje optužnice koje se uređuje kako bi se: (1) otklonili nedostaci iz ranijeg postupka uključujući i nezakonitosti prikupljenih dokaza, (2) provjerile pretpostavke za raspravu, (3) precizirao sadržaj optužnice kao predmet spora između optužbe i obrane na raspravi te (4) pojasnile pravne pozicije stranaka i odredilo procesno gradivo za raspravu.

3) Rasprava

a) Rasprava je središnji i najvažniji stadij kaznenog postupka. U redovitom i skraćenom kaznenom postupku rasprava ima isti redoslijed time da sadržaj očitovanja o optužbi utječe na predmet i tijek raspravljanja. Rasprava se održava u nazočnosti obje stranke, a samo pod zakonskim uvjetima, iznimno, u odsutnosti okrivljenika.

b) Čitanje optužbe proširuje se uvodnim izlaganjem državnog odvjetnika i pravom optuženika da osim očitovanja o optužbi iznese uvodno izlaganje. Oštećenik ne iznosi uvodno izlaganje ali može u kratkoj izjavi upozoriti na krivnju optuženika i obrazložiti imovinskopravni zahtjev.

c) Zakonom se propisuju pravila o prekluziji iznošenja činjenica i predlaganja dokaza nakon početka rasprave.

d) Izvođenje dokaza ispitivanjem svjedoka i vještaka preuređuje se tako da do kraja bude „akuzatorno“ na način da se svjedoka i vještaka ispituje, umjesto da on najprije pripovijedanjem iznosi sadržaj iskaza, uvažavajući komparativna rješenja.

e) Bitna novost koju uvodi Zakon(ik) a koja utječe na provođenje ili izostajanje glavne rasprave, a time izravno na dinamiku, trajanje i troškove kaznenog postupka, jesu ubrzani postupci o kojima se govori u nastavku pod 5.

4) Postupak o pravnim lijekovima

Koncepcija žalbe, koja ima značajne prednosti prema dualitetnom sustavu apelacije i kasacije, zadržat će se. Međutim, preispitat će se kontrola pravilnosti i potpunosti činjeničnog stanja po službenoj dužnosti te koncepcija zahtjeva za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude koji treba steći značajke ograničene izvanredne revizije u korist osuđenika.

5) Ubrzani postupci u redovitom kaznenom postupku

Ubrzani postupci u redovitom kaznenom postupku su (1) izricanje presude na temelju sporazuma stranaka, (2) postupci po neposrednoj optužnici i (3) rasprava o izricanju kaznene sankcije nakon priznanja optuženika.

Uredjenje ubrzanih postupaka temelji se na Preporuci Ministarskog odbora Vijeća Europe od 17. IX. 1987. R(87)18 o pojednostavljenju kaznenog pravosuđa (toč. II.c i III.a-c).

Uvodenjem novih oblika ubrzanih postupaka u redovitom (i skraćenom) postupku, Zakon(ik) slijedi suvremene legislativne tendencije u najrazvijenijim europskim zemljama. Time, smjera postizanju dva ključna cilja. Prvi je rasterećenje sudova od vođenja rasprava u predmetima u kojima je stanje takvo da se mogu okončati bez rasprave ili uz vođenje rasprave samo o izricanju sankcije. Uz prikladnu praksu primjene može se očekivati značajno ubrzanje postupka, smanjenje ukupnog broja raspravnih ročišta i dugoročno, vrlo značajne proračunske uštede. Drugi cilj je koncentriranje suda na predmete u kojima je potrebna rasprava zbog njihove težine ili složenosti. To bi, uz prikladnu praksu, trebalo bitno podići kakvoću postupka i pospješiti dinamiku rada u tim, u pravilu složenim, predmetima.

V) Tijek skraćenog kaznenog postupka

Skraćeni kazneni postupak se vodi za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora u trajanju do osam godina ili novčana kazna, osim ako za pojedina kaznena djela nije drukčije propisano. Skraćeni postupak vodi sudac pojedinac, osim ako zakon ne određuje da se postupak vodi pred sudskim vijećem.

Broj optužnih akata sužuje se tako da se predvidi samo optužnica i privatna tužba. Optužnica u skraćenom postupku nema obrazloženja, ali mora imati prijedlog sankcije i određene dokazne prijedloge za svaku točku optužnice. U skraćenom postupku nema ispitivanja optužnice kao u redovitom postupku osim u odnosu na nedostatke u formi. Rasprava mora biti određena u roku od osam dana od primitka optužnice ili privatne tužbe i provodi se prema modelu u redovitom kaznenom postupku, ali jednostavno i učinkovito, u pravilu na jednom ročištu te se snima tehničkim uređajem.

Rasprava se ne može održati bez ovlaštenog tužitelja, osim ako nije prethodno ovlastio oštećenika, koji mora biti nazočan, da zastupa optužbu.

VI) Ubrzani oblici postupka u skraćenom postupku

Ubrzani oblici postupka u skraćenom postupku su (1) izricanje presude na temelju sporazuma stranaka, (2) izricanje presude s kaznenim nalogom, (3) izricanje presude sa sudskom opomenom i (4) rasprava o izricanju kaznene sankcije nakon priznanja optuženika

Postupak izricanja sudske opomene uz manje tehničke prilagodbe valja urediti kao ubrzani oblik postupka. Novost je rasprava o izricanju kaznene sankcije nakon priznanja optuženika kojim se omogućuje rješavanje predmeta u raspravi koja se ograničava samo na pitanja izricanja sankcija. Taj novi oblik ubrzanog postupka je načelno jednako ureden kao u redovitom postupku (v. pod V. 5.), s mogućim daljnjim prilagodbama. U skraćenom postupku opravdano je očekivati da bi on mogao još više smanjiti broj potpunih rasprava, nego u redovitom postupku.

Tako proširena cjelina ubrzanih postupaka mogla bi uz prikladnu praksu, u skraćenom postupku, rezultirati smanjenjem broja potpunih rasprava za cca 40%. To je i te kako značajno za cjelokupno područje kaznenog sudovanja.

VII) Odnos kaznenog postupka i postupaka za druge kažnjive radnje

Sukladno zahtjevu za koherentnošću zakonodavstva za kaznena djela i druge kažnjive radnje kao izrazu racionalne i sustavne djelatnosti njihovog sprečavanja i kažnjavanja (Preporuka Ministarskog odbora Vijeća Europe od 5. IX. 1996 R(96)8 o kriminalnoj politici u Europi u epohi promjena; toč. 1a.5) Zakon(ik)om određena postupovna načela propisuju se i primjenjuju i u postupcima za druge kažnjive radnje u Republici Hrvatskoj, uzimajući u obzir posebnosti u pogledu njihove naravi i počinitelja te predviđene nadležnosti državnih tijela za njihov progon i kažnjavanje. Zakonske nacрте takvih postupaka prije podnošenja Hrvatskome saboru verificira Ministarstvo pravosuđa i Ured za zakonodavstvo Vlade RH.

Prilog 2: Popis preporuka Ministarskog odbora Vijeća Europe o kriminalnoj politici i kaznenom pravosuđu

- a. Recommendation R(87)18 concerning the simplification of criminal justice (17. 9. 1987);
- b. Recommendation R(95)12 on the management of criminal justice (11. 9. 1995);
- c. Recommendation R(96)8 on crime policy in Europe in a time of change (5. 9. 1996);
- d. Recommendation R(97)13 concerning intimidation of witnesses and the rights of the defence (10. 9. 1997);
- e. Recommendation R(99)19 concerning mediation in penal matters (15. 9. 1999);
- f. Recommendation Rec(2000)19 on the role of public prosecution in the criminal justice system (6. 10. 2000);
- g. Recommendation Rec(2001)11 concerning guiding principles on the fight against organised crime (19. 9. 2001);
- h. Recommendation Rec(2003)14 on the interoperability of information systems in the justice sector (9. 9. 2003);
- i. Recommendation on «special investigation techniques» in relation to serious crimes including acts of terrorism (20. 4. 2005).
- j. Resolution(75)11 on the criteria governing proceedings held in the absence of the accused
- k. Recommendation (80) 11 concerning custody pending trial
- l. Recommendation (82) 17 on the custody and treatment of dangerous prisoners

- m. Recommendation (85) 11 on the position of the victim in the framework of criminal law and procedure
- n. Recommendation (87) 15 regulating the use of personal data in the police sector
- o. Recommendation (87) 18 concerning the simplification of criminal justice
- p. Recommendation (87) 21 on assistance to victims and the prevention of victimisation
- q. Recommendation (93) 1 on effective access to the law and justice for the very poor
- r. Recommendation (95) 12 on the management of criminal justice
- s. Recommendation (95) 13 concerning problems of criminal procedural law connected with information technology
- t. Recommendation (96) 8 on crime policy in Europe in a time of change
- u. Recommendation (99) 19 concerning mediation in penal matters
- v. Recommendation (2000) 2 on the re-examination and reopening of certain cases at domestic level following judgments of the European Court of Human Rights
- w. Recommendation (2000) 19 on the role of public prosecution in the criminal justice system
- x. Recommendation (2001) 11 concerning guiding principles on the fight against organised crime
- y. Recommendation (2005) 10 on „special investigation techniques“ in relation to serious crimes including acts of terrorism

№ 7225

Godina: 2008. *		MUP RH	DORH	Pravosuđe
Materijalni troškovi	Zgrade	27.518.000,00 kn Adaptacija prostorija za ispitivanje osumnjičenika i svjedoka (175 u PP i 31 u PU) i adaptacija po dvije prostorije za zadržavanje u 150 PP	3.000.000,00 kn Namještaj, uređenje prostorije, video audio-oprema za 17 kabineta ŽDO i 12 kabineta ODO	
	Oprema			
	Software	1.000.000,00	1.200.000,00	
Novi kadrovi	Nositelji funkcija		10.112.400,00 kn Bruto plaća 25 zamjenika ŽDO i 10 zamjenika ODO	
	Izvršitelji		1.887.760,00 kn Bruto plaća 20 savjetnika u ŽDO	
	Stručno osoblje		5.533.720,00 kn Bruto plaća 40 stručnih suradnika i 20 daktilografi	
Edukacija	Tečajevi	6.124.001,00 kn temeljna edukacija 3000 policijskih služb. 10 RD po 8 sati dnevno (smještaj, prehrana, dnevnic, predavači)		1.000.000,00 kn Predviđena sredstva za Sudove i DORH Temeljna edukacija drž. odv. i sudaca istrage (smještaj, prehrana, dnevnic, predavači)
	Literatura (priručnici)	500.000,00 kn 3000 priručnika (pisanje, tiskanje, uvezivanje)		
obvezne obrane				
		35.142.001,00	21.733.880,00	1.000.000,00
Ukupno		57.875.881,00		

Godina: 2009.		MUP RH	DORH	Pravosuđe
Materijalni troškovi	Zgrade	15.336.000,00 kn Izgradnja 55 prostorija za zadržavanje uhićenih osoba (oprema sukladno stand. CPT-a)		
	Oprema			
	Software			
Novi kadrovi	Nositelji funkcija	1.994.922,72 kn Ustrojavanje 14 rukovoditelja pol. jedinica za zadržavanje (VSS)	10.112.400,00 kn Bruto plaća 25 zamjenika ŽDO i 10 zamjenika ODO	
	Izvršitelji	9.606.610,72 kn Ustrojavanje 112 radnih mjesta SSS – pol. služb. jed. za zadržavanje	1.887.760,00 kn Bruto plaća 20 savjetnika u ŽDO	
	Stručno osoblje		5.533.720,00 kn Bruto plaća 40 stručnih suradnika i 20 daktilografi	
Edukacija	Tečajevi	1.549.700,00 kn Dopunska edukacija 1500 policijskih služb. 5 RD po 8 sati dnevno (smještaj, prehrana, dnevnice, predavači)		1.000.000,00 kn Predviđena sredstva za Sudove i DORH Temeljna edukacija drž. odv. i sudaca istrage (smještaj, prehrana, dnevnice, predavači)
	Literatura (priručnici)			
obvezne obrane				
		28.487.233,44 kn	17.533.880,00 kn	1.000.000,00
Ukupno		47.021.113,44 kn		

Godina: 2010.		MUP RH	DORH	Pravosuđe
Materijalni troškovi	Zgrade			
	Oprema			
	Software			
Novi kadrovi	Nositelji funkcija		10.112.400,00 kn Bruto plaća 25 zamjenika ŽDO i 10 zamjenika ODO	
	Izvršitelji		1.887.760,00 kn Bruto plaća 20 savjetnika u ŽDO	
	Stručno osoblje		5.533.720,00 kn Bruto plaća 40 stručnih suradnika i 20 daktilografi	
Edukacija	Tečajevi	1.549.700,00 kn Dopunska edukacija 1500 policijskih služb. 5 RD po 8 sati dnevno (smještaj, prehrana, dnevnice, predavači)		1.000.000,00 kn Predviđena sredstva za Sudove i DORH Temeljna edukacija drž. odv. i sudaca istrage (smještaj, prehrana, dnevnice, predavači)
	Literatura (priručnici)			
obvezne obrane				25.000.000,00 kn**
		1.549.700,00 kn	17.533.880,00 kn	26.000.000,00
Ukupno		45.083.580,00 kn		

UKUPNO: 149.980.574,44 kuna

* 2008. se uzima kao prva proračunska godina pod pretpostavkom da su do tada u Saboru doneseni svi potrebni zakoni po postupku za donošenje organskih zakona.

*predložena sveobuhvatna korjenita promjena procesnog kaznenog prava kojom se sadašnja sudska istraga zamjenjuje tužiteljskom istragom zbog pojednostavljenja i skraćivanja

postupka donijet će dugoročno značajne uštede, ali nakon donošenja Zakona o kaznenom postupku traži značajna prilagođavanja policije i državnog odvjetništva

** uvođenje novih oblika ubrzanih postupaka u redovnom i skraćenom postupku mogla bi uz prikladnu praksu, u skraćenom postupku, rezultirati smanjenjem broja potpunih rasprava za cca 40% .*

*** Nakon stupanja Zakona na snagu, doći će do znatnog povećanja troškova obvezne obrane osumnjičenika (okrivljenika) budući će osumnjičenik (okrivljenik) imati pravo na branitelja , u Zakonom određenim slučajevima, već kod prvog saslušanja . Naime u sudskoj istrazi okrivljenik je imao pravo na branitelja, ukoliko ga nije sam angažirao, u Zakonom određenim slučajevima (čl. 65 ZKP-a). Sada s obzirom na tužiteljsku istragu pravo na branitelja bit će šire određeno.*